

**Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
KOSOVA MİSYONU**

**Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu için
Hukuki ve Siyasi Çerçevenin Geliştirilmesi ve
Uygulanmasının Yeniden Değerlendirilmesi**

Ocak, 2014

Uyarı:

İşbu yayının İngilizce versiyonu resmi olandır.
Yayın tüm diğer dil versiyonları orijinal olan
İngilizce versiyonun tercümeleridir ve resmi belge
değildir.

İÇİNDEKİLER

RAPOR ÖZETİ.....	4
1. GİRİŞ.....	6
2. GERİ GÖNDERİLEN KİŞİLERİN REENTTEGRASYONUNA YÖNELİK HUKUKİ, SİYASİ VE DÜZENLEYİCİ ÇERÇEVENİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ.....	8
2.1 Merkezi düzey	9
1) <i>Reentegrasyon Kurulu</i>	9
2) <i>Reentegrasyon Ofisi</i>	10
2.2 Yerel düzey	11
1) <i>Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri</i>	11
2) <i>Belediye Reentegrasyon Komiteleri</i>	12
3. MERKEZİ VE YEREL DÜZEYLERDEKİ UYGULAMA	12
3.1 Merkezi düzey	13
1) <i>Reentegrasyon Kurulu</i>	13
2) <i>Reentegrasyon Ofisi</i>	14
3.2 Yerel düzey	16
1) <i>Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri</i>	16
2) <i>Belediye Reentegrasyon Komiteleri</i>	17
3) <i>Ortak BTGDO-BRK girişimleri</i>	18
3.3 Bulguların özeti	19
4. 2013 REENTTEGRASYON ÇERÇEVESİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ	20
4.1 Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Stratejisi 2013 ve uygulanan Eylem Planı	21
4.2 Geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu ve reentegrasyon programının yönetimine ilişkin 20/2013 sayılı Yönetmelik	22
5. SONUÇ	24
6. ÖNERİLER.....	25

KISALTMALI SÖZCÜKLER LİSTESİ

MRK	Merkezi Reentegrasyon Komitesi
AK	Avrupa Konseyi
OYS	Olaylar Yönetmelik Sistemi
DCAM	Vatandaşlık, Sığınma ve Göç Departmanı
ICESCR	Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
İB	İçişleri Bakanlığı
BTGDO	Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisi
BRK	Belediye Reentegrasyon Komitesi
AGİT	Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı
	Kosova Misyonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu
UNHCR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UDHR	İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

RAPOR ÖZETİ

Bu rapor, Eylül 2011 yılı raporunda yer alan ve Kosova enstitüleri tarafından yerine getirilen bulgular ve önerilere dayanarak, geri gönderilen kişilerin reentegrasyonuna yönelik hukuki ve siyasi çerçevenin geliştirilmesi ve uygulanmasında kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmektedir. Rapor, daha önce AGİT tarafından Ocak 2010 – Haziran 2011 dönemine ait hazırlanan ve 2011 yılının Eylül ayında ilan edilen “*Kosova belediyelerine geri gönderilen kişilerin reentegrasyonunun gerçekleşmesi ve bu yönde ilerlemenin kaydedilmesine ilişkin pratik politik çerçeveye*” adlı rapora dayanmaktadır. 2012 yılına ait düzenleme çerçevesinin revizyonunun ne denli yerine getirildiği ve merkezi ile belediye seviyesinde kültürel önem arz eden stratejik politikalar ile ilgili yükümlüklerin ne denli uyumlaştırıldığı ve saptanan eksikliklerin giderildiğini analiz eder. Rapor ayrıca, özellikle reentegrasyon desteğinin sürdürülebilirliğine odaklanarak, reentegrasyon programının yönetimi için kurumsal çerçevenin artırılmasına yönelik politikaların 2013 yılındaki etkili bir şekilde uygulanmasına ilişkin siyasi reformları gözden geçirmektedir.

Rapor 2011 yılından bu yana önemli gelişmelerin kaydedildiğini belirtmektedir. Sorumlu kuruluşlar, insani ve mali kaynakların devamlı bir şekilde tahsis edilmesi ile kanıtlandığı üzere, reentegrasyon sürecine bağlı kalmıştır. Kurumsal değişiklikler belirlenen sorunların ele alınması konusunda başarılı olmuştur: 2012 yılında fonların kısmi desentralizasyonu reentegrasyon desteğinin artmasına yol açmıştır ve bölgesel koordinatörlerin atanması merkez ile belediye düzeyleri arasındaki zayıf işbirliği ilişkilerini güçlendirmiştir. Merkezi düzey onaylama sürecinin yeniden yapılandırılması ve taleplerin gözden geçirilmesini hızlandırmayı hedefleyen yeni prosedürel mekanizmaların tanıtılması aracılığıyla, 2013 yılı siyasi reformu işte bu başarılar üzerine oluşturulmuştur. Daha da önemlisi, bu, yapılan desteklerin doğrudan yardım uygulamasından eğitim ve istihdam ile ilgili temel sorunları hedefleyen daha sürdürülebilir önlemlere kaymasını sağlayarak, geri gönderilen kişilerin yararına orta-ile-uzun vadeli projelerin uygulanmasına yönelik üçüncü şahıslar için fon imkânı tanımıştır.

Bununla birlikte, Kosova’daki geri gönderilen kişilerin durumu ve onların reentegrasyonuna etki eden politikalar hakkında kvantitatif bir değerlendirmenin yapılması, kalıcı bir şekilde güvenilir merkezi verilerin yetersizliği nedeniyle imkânsız görülmektedir. Konut veya eğitim gibi temel kamu hizmetlerine erişimi olan kişilerin sayısı hakkında kesin bilgiler olmadan, reentegrasyon politikaları ve projelerinin etkin bir şekilde planlanması veya denetlenmesi gayet sorunlu olmaktadır. Süregelen diğer zorluklar arasında yardımların uygulanmasına ilişkin denetleme ve raporlama yetersizliği ile ihtiyaçların belirlenmesi ve mevcut destek olanakları hakkında bilgilendirilmesi için geri gönderilen kişilere erişim konusunda birçok belediyenin reaktif yaklaşımı yer almaktadır. Hazırlanan yeni strateji bu sorunları kâğıt üzerinde ele alırken, geliştirilmiş siyasi çerçevenin uygulamada somut ilerlemelere tercüme edilmesi zamanla görülecektir.

AGİT geri gönderilen kişilerin sürdürülebilir reentegrasyonuna yönelik destek girişimlerini devam ettirmesi konusunda tüm merkezi ve belediye kurumlarını teşvik etmektedir. Merkezi kuruluşlar geri gönderilen kişiler hakkında kapsamlı bir veri tabanının geliştirilmesi ve bakımına öncelik tanımalıdır ve edinilen bilgileri reentegrasyon desteğine yönelik ödemelerin yönlendirilmesi ve değerlendirilmesi için kullanmalıdır. Belediye kuruluşları, düzenli erişim faaliyetleri ve hedefe yönelik diğer

girişimlerin düzenlenmesi dâhil olmak üzere, geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve mevcut fonlar hakkında bilincin artırılması konusunda birlikte çalışmaya devam etmelidir. İlgili tüm aktörler geri gönderilen kişilerin yararına odaklanan orta-veya-uzun vadeli reentegrasyon projelerinin geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi konusunda birlikte çalışmalıdır.

1. GİRİŞ

Ocak 2005 ile Haziran 2013 sonuna kadar, ortalama olarak yılda 2,500 - 3,500 oranında,¹ tahmin edilen 25,000 ila 27,000 kişi Kosova'ya zorla geri dönmüş veya “geri gönderilmiş”tir.² 2008 yılından bu yana, Kosova kuruluşları ile ağırlıklı olarak 21 Batı Avrupa devleti arasında imzalanan iki-tarafli geri kabul anlaşmaları aracılığıyla, anlaşmaya taraf ülkeler kendi topraklarına giriş, oturma veya ikamet için gerekli şartları yerine getirmeyen kişilerin zorla geri gönderilmesi ve Kosova kuruluşlarının bu kişileri “daha fazla formalite olmadan” tekrar kabul etmesi konusundaki sorumluluğu açıkça teyit edilmiştir.³

Zorla geri dönüşün yol açtığı psikolojik gerilimlere ek olarak,⁴ geri gönderilen kişiler genellikle sivil kaydı, eğitim, sağlık ve sosyal yardım ile sürdürülebilir istihdam olanakları dâhil olmak üzere, temel hak ve hizmetlere erişim konusunda zorluklarla yüzleşmektedir. Yurt dışında doğup büyüyen geri gönderilen kişilerin çocuklarının dilsel becerileri genellikle Kosova'daki yaşlılarından daha zayıftır, bu da onların okulda tutunmasını zorlaştırmaktadır. Uzun yıllar boyunca yerinden edilmiş bulunan geri gönderilen yetişkinleri mevcut sınırlı istihdam imkânları için etkin bir şekilde yarışabilmek konusunda profesyonel bağlantılar veya tecrübeden yoksun bulunmaktadır ve destek için genellikle aile bireyleri veya arkadaşlarına dayanmaktadır. Geri gönderilen kişilerin yaklaşık bir çeyreği Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından “risk altında” ve uluslararası

¹ Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Stratejisi “geri gönderme” uygulamasını “Kosova vatandaşı veya Kosova asıllı bir kişinin Kosova'ya geri gönderilmesi eylemidir ve bu resmi sınır noktasından Kosova bölgesine yapılan tüm geri dönüş biçimlerine uyarlanmaktadır.” Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Stratejisi, İçişleri Bakanlığı (İB), 11 Ekim 2013.

² Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) tarafından toplanan veriler Ocak 2005 ile Eylül 2013 yılları arasında 25,052 kişinin geri gönderildiğini belirtmektedir, ortalama olarak yılda yaklaşık 2,950 oranında (2005 yılında 3,554, 2006 yılında 3,569, 2007 yılında 3,219, 2008 yılında 2,550, 2009 yılında 2,962, 2010 yılında 2,910, 2011 yılında 2,435, 2012 yılında 2,516 ve 2013 yılı Ocak ile Eylül ayları arasında 2,349kişi). UNHCR İstatistiksel Değerlendirme, Eylül 2013 yılında yenilenmiştir. Aynı döneme yönelik hükümet kaynakları ise toplam 27,185 kişiyi göstermektedir, tahmin edilen 3,200 kişi oranında / yıllık (2005 yılında 4,987, 2006 yılında 3,278, 2007 yılında 2,945, 2008 yılında 2,556, 2009 yılında 3,225, 2010 yılında 3,095, 2011 yılında 2,715, 2012 yılında 2,920 ve 2013 yılı Haziran ayı sonlarına kadar 1,464 kişi). İçişleri Bakanlığı bünyesindeki Vatandaşlık, Sığınma ve Göç Departmanı (DCAM), “Ocak 2005 ve Haziran 2013 yılları arasında Gönüllü ve Zorla Geri Gönderme.”

³ Bu 21 ülke şunlardır: Arnavutluk, Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Hırvatistan, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Macaristan, Lüksemburg, Malta, Karadağ, Hollanda, Norveç, Slovenya, İsveç ve İsviçre, görüşülmekte olan diğer anlaşmalar ile birlikte. Belçika, Hollanda ve Lüksemburg (“Benelux” devletleri) tek bir anlaşmayla bağlanmıştır. Vatandaşlık, Sığınma ve Göç Resmi Departmanı (DCAM), İB, Kişisel görüşme, 4 Eylül 2013. “Daha fazla formalite olmadan”, “hiçbir formalite olmadan” ve “formalite olmadan” terimleri çevrimiçi bulunan tüm anlaşmalarda bulunmaktadır, Fransa ile görüşülen anlaşma hariç. Dışişleri Bakanlığı, “Uluslararası Sözleşmeler”, <http://www.mfa-ks.net/?page=2.72> (30 Eylül 2013).

⁴ Geri gönderilmenin savunmasız toplulukların çocukları üzerine bıraktığı olumsuz psiko-sosyal etkiler hakkında ayrıntılı değerlendirmeye bakınız, bkz. Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF) raporları: UNICEF Kosova ve Germen Toplulukları için UNICEF, *Evim Diyebileceğim Bir Yer Yok: Almanya'dan Kosova'ya geri gönderilme – Romen, Aşkale ve Mısırlı çocukları tarafından görüldüğü ve yaşandığı şekilde*, Ağustos 2011, http://www.unicef.org/kosovo/No_Place_to_Call_Home_English_2011.pdf (erişildi, 30 Eylül 2013); ve UNICEF Kosova ile Kosova Sağlık Kuruluşu işbirliği ile, *Sessizlik Zarar Verir: Geri gönderilen çocukların psiko-sosyal sağlık durumunu inceleyen rapor*, Mart 2012, http://www.unicef.org/kosovo/SILENT_HARM_Eng_Web.pdf (erişildi, 30 Eylül 2013).

korumaya muhtaç olarak kabul edilen topluluk üyelerinden oluşmaktadır⁵ – yani, Kosova Sırpı, belediye düzeyinde sayısal azınlıkta bulunan Kosova Arnavutları ve Kosova Roman, Kosova Aşkali ve Kosova Mısırlı topluluğu üyeleri – ve bunlar hareket özgürlüğü yanı sıra gerçek veya algılanan güvenlik kısıtlamaları ile karşı karşıya olabilirler.

Kosova'daki topluluklar ve geri dönen kişilerin haklarının korunması ve geliştirilmesi doğrultusundaki görevinin bir parçası olarak, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) Kosova Misyonu, bilhassa ilgili kuruluşların hukuki ve siyasi sorumlulukları ile uyumuna odaklanarak, Kosova'daki geri gönderilen kişilerin kabul edilmesi ve reentegrasyonu ile ilgili mevcut koşullar hakkında düzenli raporlar hazırlamaktadır.⁶ 2009 yılında yayınlanan bir AGİT raporu “sağlık, eğitim, istihdam ve barınma gibi temel alanlarda geri gönderilen kişilerin reentegrasyonunu kolaylaştıracak somut önlemlerin [henüz] mevcut olmadığı” ve belediyelerin reentegrasyon fonlarının bulunmadığı sonucuna varmıştı. Söz konusu rapor ayrıca ilgili merkezi ve yerel kuruluşları arasında sevkiyat ve koordinasyon mekanizmalarının eksikliğinden bahsetmişti.⁷ 2011 yılı izleme raporu ise oldukça büyük bir merkezi-düzyer reentegrasyon fonunun oluşturulması ve geliştirilmiş kurumsal işbirliği olduğu gibi birtakım olumlu gelişmelerden bahsederken, verilerin toplanması, denetlenmesi ve rapor edilmesi konusundaki yetersizliklerin altını çizmiştir.

Mevcut rapor, 2011 değerlendirme raporunun yayınlanmasından bu yana reentegrasyon sürecinde kaydedilen ilerlemeyi ele almaktadır. Geri gönderilen kişiler hakkında güvenilir verilerin eksikliği yüzünden reentegrasyon girişimleri üzerine herhangi bir nicel (kantitatif) değerlendirme yapmanın zorlukları nedeniyle, mevcut analiz bir kez daha hukuki ve siyasi çerçevenin uygulanması üzerine yoğunlaşmaktadır.⁸ Bu doğrultuda, Bölüm 2, Belediye Reentegrasyon Komiteleri (BRK)'nin oluşturulması ve Bölgesel Koordinatörlerin atanması aracılığıyla reentegrasyon fonlarının kısmen desentralizasyonu doğrultusundaki 2012 yılı kararının altını çizerek, Temmuz 2011 ile Haziran 2013 tarihleri arasında bu doğrultudaki gelişmeleri incelemektedir. Bölüm 3 söz konusu çerçevenin merkezi düzeyde Reentegrasyon Kurulu ve Reentegrasyon Ofisi bünyesinde ve yerel düzeyde Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisi (BTGDO) ile BRK'leri kapsamında uygulanmasını değerlendirmektedir. Bulguların özeti bölümü kaydedilen gelişmelerin AGİT 2011 yılı raporu önerileri ile ne derecede uyumlu olduğunu gözden geçirmektedir. Bölüm 4 ise, belirlenen eksikliklerin odaklanması doğrultusunda yapılan değişikliklerin potansiyel etkisini göz önünde bulundurarak, geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu için siyasi ve düzenleyici çerçevenin yenilenmesi (revizyonu) sürecine odaklanmaktadır. Son olarak, ilgili kuruluşların reentegrasyon doğrultusundaki sorumlulukları ile uyumunu arttırmak ve geri gönderilen kişiler için

⁵ 2011 yılında toplam yüzde 21.31, 2012 yılında yüzde 27.02 ve 2013 yılı Ocak ile Eylül ayları arasında yüzde 25.75. UNHCR İstatistiksel Değerlendirme, Eylül 2013 sonlarında yenilenmiştir. Bunların üçte ikisi Kosova Romen topluluğu mensubudur (yüzde 65.08).

⁶ AGİT Raporu, *Kosova Belediyelerinde Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Stratejisinin Uygulanması*, Kasım 2009, <http://www.osce.org/kosovo/40180> (erişildi, 30 Eylül 2013) (2009 Geri Gönderme Raporu); AGİT Raporu, *Kosova Belediyelerinde Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu için Siyasi Çerçevenin Uygulanmasında Kaydedilen İlerlemenin Değerlendirilmesi*, Eylül 2011, <http://www.osce.org/kosovo/82416> (erişildi, 30 Eylül 2013) (2011 Geri Gönderme Raporu).

⁷ 2009 Geri Gönderme Raporu, s. 1.

⁸ 2011 Geri Gönderme Raporu, s. 3.

uygun koşulların geliştirilmesi amacıyla, mevcut rapor birtakım genel sonuçlar ve öneriler sunmaktadır.

Uygulanan yöntem ile ilgili olarak, mevcut rapor Temmuz 2011 ile Haziran 2013 tarihleri arasında AGİT tarafından 34 belediyede yürütülen düzenli izleme faaliyetleri neticesinde toplanan nitel ve nicel verileri bir arada kullanmaktadır.⁹ Bilgiler 34 belediyeden toplam 54 belediye görevli ile yapılan telefon veya kişisel görüşme ve mülakatlar aracılığıyla toplanmıştır, BTGDO'leri ve BKR'leri temsilcileri ile Bölgesel Koordinatörler ve İçişleri Bakanlığı (İB) bünyesindeki Reentegrasyon Departmanı ve Vatandaşlık, Sığınma ve Göç Departmanı temsilcileri de buraya dahildir (ayrıntılar aşağıdaki dipnotlarda verilmiştir). Bunun yanı sıra, geri dönüş konuları üzerine çalışan topluluk temsilcileri ve uluslararası ile yerel kuruluşlar ile düzenlenen düzenli temaslar yoluyla da enformasyonlar temin edilmiştir. Belediye görevlileri ile yapılan görüşmeler 1 ile 15 Haziran 2013 tarihleri arasında yürütülürken, merkezi düzey yetkilileri ile görüşmeler 29 Ağustos ila 14 Ekim 2013 tarihlerinde gerçekleşmiştir. Mevcut değerlendirme yardım türüne göre ayrıştırılan yardım destekleri hakkında nicel veriler; belediyelere göre ayrıştırılan merkezi ve yerel düzeydeki uygulayıcı kurumların oluşturulması hakkında nicel veriler; ilgili kurumların etkin bir şekilde işlevselliği hakkında nicel ve nitel verileri içermektedir, özellikle onların (i) denetleme, raporlama, veri birikimi ve yönetim sorumlulukları ile uyumu; ve (ii) geri gönderilen kişilerin sürdürülebilir reentegrasyonunu destekleyen belediye girişimleri.

2. GERİ GÖNDERİLEN KİŞİLERİN REENTTEGRASYONUNA YÖNELİK HUKUKİ, SİYASİ VE DÜZENLEYİCİ KURUMSAL ÇERÇEVENİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Geri kabul konusunda en kapsamlı uluslararası enstrümanlardan biri Avrupa Konseyi'nin 2005 yılında yayınlanan *Zorla Geri Dönüşün On İki İlkesi*'dir,¹⁰ ki bu zorla geri gönderilen kişilerin sevkıyatı ve geri kabulunun erken aşamalarında gönderici ve alıcı devletlerin sorumluluklarını belirlemektedir. Bununla birlikte, geri gönderilen kişiler eğitime erişim, sağlık ve sosyal yardım konuları dâhil olmak üzere, diğer tüm kişiler gibi aynı insan haklarına sahip olmasına rağmen, reentegrasyon sürecinin takibi ile ilgili genel kabul görmüş standartlar doğrultusunda çok az yol kat edilmiştir.¹¹ Bu haklar garanti edilmiştir ve Kosova yasal düzenlemeleri ile doğrudan uygulanabilir durumdadır.¹²

⁹ Rapor dört kuzey belediyesini kapsamamaktadır: Kuzey Mitroviça/ Mitroviça, Leposaviç, Zubin Potok ve Zvečan, çünkü raporun hazırlandığı dönemde onlarda reentegrasyon çerçevesi henüz uygulanmıyordu.

¹⁰ Avrupa Konseyi (AK), *Zorla Geri Dönüşün On İki İlkesi*, Eylül 2005 ("AK Yönergeleri"), <http://www.refworld.org/docid/42ef32984.html> (erişildi, 30 Eylül 2013).

¹¹ Madde 22 (sosyal güvenlik hakkı), Madde 23 (işsizliğe karşı koruma), Madde 25 (sağlık hakkı) ve Madde 26 (eğitim hakkı), İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, BM Genel Meclis Yönergesi 217 A (III), 10 Aralık 1948 (UDHR). Ayrıca, Madde 13 (eğitim hakkı) ve Madde 12 (sağlık bakımı hakkı), Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ICESCR), BM Genel Meclis Yönergesi 2200A (XXI), 16 Aralık 1966, 3 Ocak 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

¹² Bkz. ayrıca: 2011/04-L-032 sayılı Üniversite Öncesi Eğitim Yasası, 31 Ağustos 2011; 2012/04-L-125 sayılı Sağlık Yasası, 26 Nisan 2013; 2003/15 sayılı Kosova'da Sosyal Destek Yasası, 18 Ağustos 2003, ve 2003/15 sayılı Kosova'daki Sosyal Destek Yasası'nı değiştiren ve tamamlayan 04/L-096 sayılı Yasa, 20 Mayıs 2012.

Kosova'da geri kabul süreci sırasında uluslararası standartlara uygunluğun gösterilmesi sorumluluğu – aile birliği, tıbbi uygunluk, saygınlık ve güvenlik ilkeleri – çoğunlukla gönderen devlete bağlıdır,¹³ Kosovo mevzuatı ise geri kabul için temel uygunluk kriterlerini belirlemekle sınırlıdır (yasal statü veya Kosova'da yasal statü kazanmaya uygunluk kriteri ve kabul eden devletteki göçmen statüsü).¹⁴ Bununla birlikte, bir kez Kosova tarafından kabul edildiğinde, geri gönderilen kişiler onların bir dizi hak ve hizmetten yararlanmasını sağlayan kapsamlı bir siyasi ve düzenleyici çerçeve tarafından korunmaktadır. Eylül 2013'e kadar temel belgeler arasında şunlar yer almaktaydı: Nisan ve Ağustos 2010 tarihlerinde kabul edilen Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu için Gözden Geçirilmiş Strateji ve onun beraberindeki Eylem Planı (2010 Strateji ve Eylem Planı) ile Temmuz 2012 tarihinde onaylanan Reentegrasyon Programının Yönetimi üzerine 10/2012 sayılı Yönetmelik; birlikte bunlar "2010/2012 çerçevesi" olarak adlandırılmaktadır. Şubat 2013 tarihinde, reentegrasyon yönünde desteğin temin edilmesi ve kurumsal çerçevenin verimliliğinin artırılması amacıyla, hükümet siyasi ve düzenleyici çerçevenin yeniden gözden geçirilmesi inisiyatifini başlatmıştır. Bu 6 Eylül tarihinde yeni bir düzenlemenin kabul edilmesi¹⁵ ve bunu takiben 11 Ekim 2013'te yeni bir strateji ve eylem planının onaylanması ile sonuçlandı; birlikte bunlar "2013 çerçevesi" olarak adlandırılmaktadır. Bölüm 2 ve 3 2010/2012 çerçevesi ve onun merkezi ile belediye kuruluşları tarafından uygulanmasına odaklanırken, Bölüm 4 2013 çerçevesi kapsamında getirilen değişiklikler ve önceki çerçeve ile onun uygulanması sırasında kaydedilen eksikliklerin giderilmesi konusundaki potansiyelini incelemektedir.

2010/2012 ve 2013 çerçeveleri ile alakalı bir diğer önemli belge de Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisine yönelik 02/2010 sayılı Düzenlemedir (Düzenleme 02/2010).¹⁶ Söz konusu düzenleme yerel düzeyde başarılı geri dönüş ve reentegrasyon politikalarının şekillendirilmesinden sorumlu temel aktörler olarak hizmet veren ve özellikle mülkiyet hakları, sağlık, eğitim ve istihdam gibi temel hak ve hizmetlere erişimini sağlamak açısından, sürdürülebilir geri dönüş için elverişli koşullar yaratacak reentegrasyon ve kalkınma girişimlerinin uygulanması amacıyla tüm belediyelerde geri dönüş ve topluluklar ile ilgili konular hakkında yerel koordinasyon mekanizmalarının oluşturulmasını zorunlu kılmıştır.

2.1 Merkezi düzey

2010/2012 çerçevesi kapsamında merkezi düzeydeki temel görevliler arasında reentegrasyon programının yönetiminden sorumlu bakanlıklar-arası bir organ olan Reentegrasyon Kurulu ve kurula idari ile teknik destek sağlayan Reentegrasyon Ofisi yer almaktaydı.

1) Reentegrasyon Kurulu

Nisan 2010'da hükümet kilit bakanlıkların üst düzey temsilcileri¹⁷ yanı sıra bir dizi uluslararası gözlemci tarafından oluşan,¹⁸ geri gönderilen kişilerin reentegrasyonuna

¹³ AK Yönergeleri, 11, 16 ve 17, *supra*, fusnot **Error! Bookmark not defined.**

¹⁴ 03/L-208 sayılı Geri Kabul Yasası, 12 Temmuz 2010.

¹⁵ 20/2013 sayılı Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu ve Reentegrasyon Programının Yönetimi Yönetmeliği, 6 Eylül 2013.

¹⁶ Başbakanlık Ofisi, 12 Ağustos 2010.

¹⁷ Bunlar İB; Yerel Yönetim İdaresi Bakanlığı; Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı; Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı; Sağlık Bakanlığı; Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı; Çevre ve Uzamsal Planlama Bakanlığı; Maliye ve Ekonomi Bakanlığı; ve Başbakanlık Ofisi.

yönelik programların yönetiminden sorumlu en yüksek organ olarak¹⁹ bakanlıklar-arası Reentegrasyon Kurulunu oluşturdu. Söz konusu kurul İB bünyesindeki Sekreteryaya ve Reentegrasyon Ofisi tarafından tam zamanlı olarak desteklenmiştir.²⁰

Başlangıçta Reentegrasyon Kurulu gıda paketleri, mobilya ve yakıt gibi daha küçük talepler dahil olmak üzere, reentegrasyon yardım taleplerini onaylama yetkisine sahip tek organdı. Ancak istek sayıları çoğalırken bu giderek yük olmaya başladı ve 10/2012 sayılı Düzenleme gıda ve gıda dışı ürünler yanı sıra diğer acil yardım taleplerinin onaylanması sorumluluğunu belediye düzeyine devretmiştir (bakınız, Bölüm 2.2.2). Reentegrasyon Kurulu konut inşaatı veya yeniden yapılandırılması yanı sıra gelir getirici proje talepleri²¹ üzerine temel otorite yetkisini korumuştur, ki bunları aylık bazda veya *ad hoc* (anlık) toplantıları sırasında gözden geçirmektedir.²²

Reentegrasyon Kurulu'nun ayrıca 2010 Stratejisi ve Eylem Planı'nın uygulanmasını denetlemek ile hükümeti ilgili tüm gelişmeler ve belirlenen zorluklar hakkında bilgilendirmek konusunda sorumluluğu vardı.²³ Bu horizontal olarak bakanlıklar arası ve vertikal olarak merkezi ile yerel düzey kuruluşları arasında sorumlulukların tanımlanması ve bilgilerin dağıtımını kolaylaştırmak yanı sıra reentegrasyon projeleri ile girişimleri hakkında donörler ve uluslararası topluluğu arasında işbirliğini sağlamakla görevlendirilmiştir.²⁴

2) Reentegrasyon Ofisi²⁵

Reentegrasyon Ofisi merkezi düzeyde reentegrasyon konuları hakkında temel odak noktası ve belediyelerle irtibat konusunda en önemli noktalardan biriydi. Ofis Sekreteryaya'ya teslim edilmeden önce yardım taleplerinin doğrulamasını üstlenerek, Reentegrasyon Kurulu ve onun Sekreteryası'na genel idari destek sağlamak ve Reentegrasyon Kurulu ile BRK kararlarının uygulanmasını denetlemekle görevlendirilmişti.²⁶ Ofis ayrıca, belediyeler dahil olmak üzere, geri gönderilen kişiler hakkında kişisel bilgilerin toplanması ve merkezi düzeydeki verilerin kaydı ve yönetiminden sorumluydu.²⁷

Belediyeler ile iletişim ve koordinasyon açısından, geri gönderilen kişilerin beklenen dönüşü hakkında belediye ofislerini haberdar etmek, Bölgesel Koordinatörler aracılığıyla ilgili belediyelere yardım talepleri üzerine Reentegrasyon Kurulu kararlarını iletme ve onların reentegrasyonunu denetlemek üzere geri gönderilen kişilere erişim ziyaretleri düzenlemek dahil olmak üzere, Reentegrasyon Ofisi belediyelere yönelik bilgi akışını yönetmekle sorumluydu.²⁸ Başlangıçta merkezi ve yerel düzeyler arasındaki iletişim çok zayıftı ve herhangi bir resmi koordinasyon

¹⁸ Avrupa Birliği Kosova Ofisi, Uluslararası Göç Organizasyonu (IOM) ve UNHCR.

¹⁹ Hükümet kararı, No. 7/123, 30 Nisan 2010; 2010 Strateji, Madde 7.

²⁰ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 7.1.10, 8 ve 9.2.6.

²¹ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 9.2.2 ve 8.2.3.

²² 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 9.2.9.

²³ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 9.2.1, 9.2.10 ve 9.2.12.

²⁴ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 9.2.3, 9.2.5 ve 9.2.12, ve 9.2.11.

²⁵ 20/2013 Düzenlemesi Reentegrasyon Ofisini Reentegrasyon Departmanına terfi ettirmektedir. Bununla birlikte, bu bölüme yönelik rapor dönemi yeni düzenlemenin Kabul edildiği döneme denk geldiği için, konu ile ilgili tüm referanslar eski Reentegrasyon Ofisine yöneliktir.

²⁶ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 7.1.10, 7.1.9 ve 7.1.12.

²⁷ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 7.1.2, 7.1.7 ve 7.1.8.

²⁸ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 7.1.6, 7.1.11, 7.1.13 ve 7.3.2.

mekanizması yoktu.²⁹ Bu durum Reentegrasyon Ofisi ile belediyeler arasındaki irtibatı sağlaması için Bölgesel Koordinatörlerin atanmasını öngören 10/2012 sayılı Yönetmelik ile düzeltilmiştir.

10/2012 sayılı Yönetmelik uyarınca, Bölgesel Koordinatörler belediye düzeyindeki reentegrasyon sürecini koordine etmek, geri gönderilen kişileri denetlemek ve BTGDO'leri için ilgili önerilerde bulunmakla sorumludur. Onlar ayrıca kendi bölgelerine yönelik Reentegrasyon Kurulu ile BRK kararlarını yönetmek ve uygulamak, bunların uygulanmasını denetlemek ve düzenli bir şekilde Reentegrasyon Departmanına rapor vermekle yükümlüdür.³⁰

Reentegrasyon Ofisi ayrıca geri gönderilen kişileri sınır bölgesinden kabul etmekle sorumluydu. Geri gönderilen kişiler ile ilk temas noktası olarak, tıbbi destek dahil olmak üzere onlara mevcut yardımlar ve diğer kamu hizmetleri hakkında bilgi vermek, yedi güne kadar barınma sağlamak ve gidecekleri belediyelere doğru ulaşımını organize etmekle yükümlüydü.³¹

2.2 Yerel düzey

2010/2012 çerçevesi kapsamında belediye düzeyindeki temel görev taşıyıcıları, belediye düzeyinde geri dönüş ile ilgili konular hakkında odak noktası olan BTGDO'leri ve gıda ile hijyen paketleri, mobilya, barınma/konut ve tıbbi yardım olduğu gibi, acil yardım taleplerini işleme koyma yetkisine sahip olan BRK'leri idi.

1) Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri

BTGDO'leri tüm topluluklar – ve geri dönüş ile ilgili konularda – belediye düzeyinde temel odak noktası olarak işlev gören zorunlu topluluk koruma mekanizmalarıdır. Onların yetkisi doğrudan, kendilerinin yapısı ve sorumluluklarını ayrıntılı bir şekilde işleyen, 02/2010 sayılı Yönetmelik tarafından gelmektedir. Söz konusu ofisler bir Ofis Başkanı ve iki koordinatör tarafından oluşmalıdır, biri geri dönüş diğeri topluluklardan sorumlu koordinatör; bunlar çekirdek kadroyu oluşturmaktadır ve ihtiyaçlara göre belirlendiği şekilde, bunlar sonra diğer yetkililer tarafından desteklenebilir.³² BTGDO'leri, *inter alia*, geri dönüş yapan ve geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarını değerlendirmek; erişim faaliyetleri düzenlemek; ilgili yetkililer ve topluluk temsilcileri arasında mevcut politikalar hakkında bilinci arttırmak; kamu hizmetlerine erişimi kolaylaştırmak; ve geri gönderilen kişilerin yararına projeler ve faaliyetler geliştirmek, uygulamak ve denetlemekle sorumludur. Bununla birlikte, BTGDO'lerinin sorumluluğu arasında geri gönderilen kişilere kendi hakları ve mevcut destek ile yardım strüktürleri hakkında bilgi vermek ile onları belediye idaresi bünyesindeki diğer yetkili ofislere yönlendirmek yer almaktadır.³³

02/2010 sayılı Yönetmelik kapsamında BTGDO genel yükümlülüklerine ek olarak, 10/2012 sayılı Yönetmelik reentegrasyon programı çerçevesinde ilave bazı sorumluluklardan bahsetmektedir. Bunlar öncelikle reentegrasyon desteği ödenekleri ile ilgilidir ve geri gönderilen kişiler arasında mevcut yardımlar hakkında

²⁹ 2011 Geri Gönderme Raporu, ss. 11–13.

³⁰ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 7.

³¹ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 3.4 ve 1.5, ve 3.4.

³² 02/2010 sayılı Düzenleme, Madde 3, 5 ve 6.

³³ 02/2010 sayılı Düzenleme, Madde 7.

bilinçlendirmeyi arttırmak, onlara talep dilekçelerinin doldurulması ve teslimi konusunda yardımcı olmak, dilekçeleri BRK veya Reentegrasyon Ofisine iletmek ve Reentegrasyon Koordinatörleri işbirliği ile alınan kararların uygulanmasını denetlemeyi içermektedir.³⁴ 10/2012 sayılı Yönetmelik ayrıca geri gönderilen kişilere ulaşmak ve sağlık ile sosyal refah dahil olmak üzere, onların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak konusunda BTGDO'nin mevcut sorumluluklarını vurgulamaktadır.³⁵ 02/2010 sayılı Yönetmelik ile öngörülen genel sorumluluklarına ek olarak,³⁶ BTGDO Reentegrasyon Ofisi için “düzenli” rapor sunmakla da görevlendirilmiştir.³⁷

2) Belediye Reentegrasyon Komiteleri

Onaylama sürecindeki uzun gecikmeler sorununu çözmek amacıyla, 10/2012 sayılı Yönetmelik zorunlu reentegrasyon komiteleri, BRK'lerin oluşturulması aracılığıyla reentegrasyon fonunun kısmen desentralizasyonuna izin vermiştir. Bu komiteler Belediye Başkanı³⁸ tarafından kurulmuş ve ilgili müdürler temsilcileri tarafından oluşturulmuştur.³⁹ Onların Reentegrasyon Kurulu yetkisi dışındaki tüm talepleri onaylama sorumluluğu mevcuttu (örn. konut, yeniden yapılandırma ve gelir getirici destekler), özellikle gıda ve hijyen paketleri, mobilya, barınma/konut, tıbbi destek ve diğer maddi destekler. BRK'lerden yedi gün içerisinde onaylanmış destek sağlaması istenmekteydi.⁴⁰

BRK'ler ayrıca “ek dil kurslarının düzenlenmesi, eğitime erişimin kolaylaştırılması, mesleki eğitim fırsatlarının sağlanması ve işgücü piyasasına erişim ile ilgili konularda [...] geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi” ile de görevlendirilmişti. Belirtilmesi gerekir bunların rolü bazı durumlarda BTGDK (yukarıdaki Bölüm 2.2.1'de ayrıntılı olarak açıklandığı üzere) rolü ile örtüşmektedir ve 2010/2012 çerçevesi işbirliği yöntemlerini belirtmemiştir.

³⁴ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 5.1.1, 5.1.2, 5.1.3, 5.1.4 ve 5.1.6.

³⁵ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 5.1.8.

³⁶ BTGDO'nin genel raporlama sorumluluğu AGİT raporunda belirtilmiştir, *Kosova'da Gönüllü Geri Dönüş Sürecinin Değerlendirilmesi*, Ekim 2012. <http://www.osce.org/kosovo/96805> (erişildi, 30 Eylül 2013), ss. 12–13.

³⁷ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 5.1.5 ve 5.2.

³⁸ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 6.1.

³⁹ Bunlar şöyle sıralanabilir: eğitim; sağlık; sosyal refah; işgücü ve istihdam; kamu hizmetleri; uzamsal planlama ve şehirleşme; ve jeodezi, kadastro ve mülkiyet. Avrupa Entegrasyonu Yetkilisi ve belediye organları temsilcilerinin de ayrıca gerekli görüldüğünde belirli oturumlara katılması istenmektedir. Düzenleme ayrıca “Reentegrasyon Görevlisi”nden bahsetmektedir fakat bunun BTGDO veya Reentegrasyon Koordinatörü olduğu net değildir. 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 6.2.

⁴⁰ 10/2012 sayılı Düzenleme, Madde 6.6.

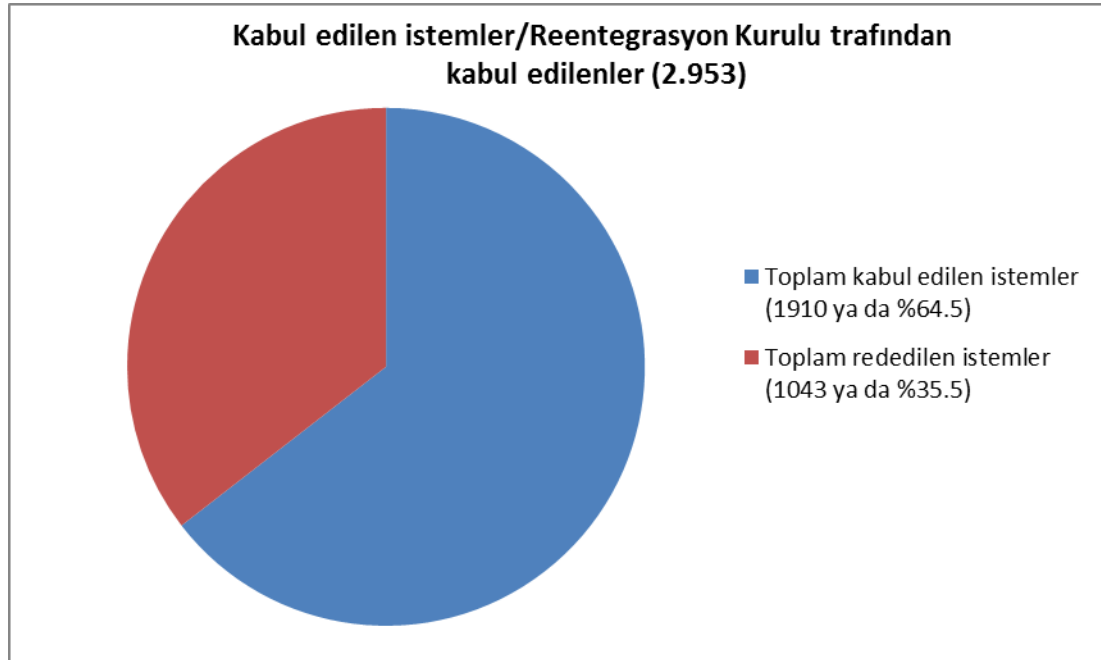
3. MERKEZİ VE YEREL DÜZEYLERDE HUKUKİ VE STRATEJİK ÇERÇEVENİN UYGULANMA SI

Bu bölüm rapor dönemi içerisinde 2010/2012 çerçevesinin uygulanması ve etkinliğini değerlendirecektir.

3.1 Merkezi düzey

1) Reintegrasyon Kurulu

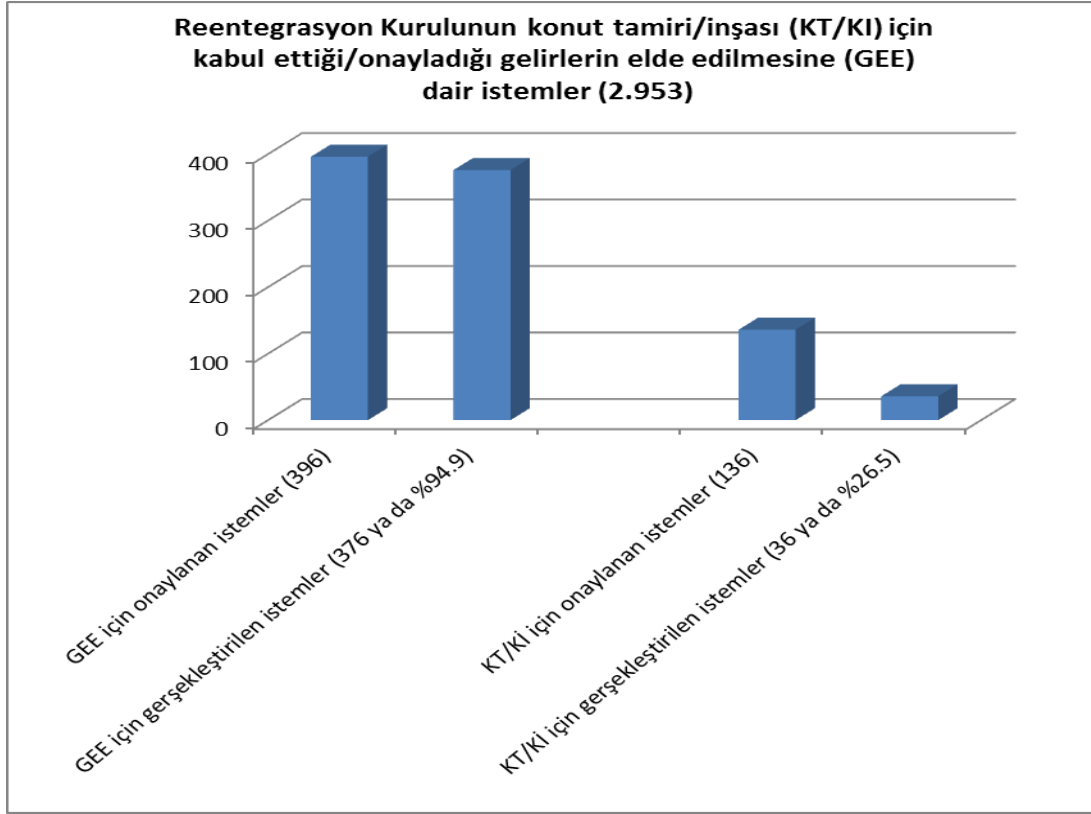
Rapor dönemi sırasında Reintegrasyon Kurulu, toplam 33 toplantı düzenleyerek, ayda en az bir kez karşılaşma yükümlülüğüne uygunluk gösterdi. Temmuz 2011 ile Haziran 2013 tarihleri arasında kurul toplam 2.953 talep kabul etti ve bunların 1,910 (yüzde 64.5)'u onayladı, ki bunların 136'sı konut inşaatı ve 396'ı gelir getiren yardım talebiyle ilgiliydi.⁴¹ Eylül 2013'e kadar ise sadece 36 konut inşaatı talebi uygulanmıştır (yüzde 26.5), bunların 100'ü askıda kalarak; bunlar söylentiye göre ihale sürecindeki gecikmeler nedeniyle olmuştu.⁴² Bunun aksine, gelir getirici taleplerin onaylama oranı daha yüksek olmuştur, 376 (yüzde 95) oranında, uygulama denetlemesinin olmayışı endişeye neden olmasına rağmen.⁴³

⁴¹ 2012 yılı ortalarına kadar Reintegrasyon Kurulu tüm destek taleplerini değerlendiriyordu, fakat 10/2012 sayılı Yönetmeliğin kabul edilmesiyle sadece konut inşası/yeniden yapılandırılması ve gelir getirici destekler Kurul tarafından değerlendirilmeye devam etti. Bun nedenle, verilen figürler sadece son iki kategoriye odaklanmaktadır.

⁴² Resmi, Reintegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013.

⁴³ Tüm figürler Reintegrasyon Departmanı tarafından toplanmıştır, 14 Ekim 2013.

Kurul'un temel sorumlulukları çift-taraflı iken – yardım taleplerini incelemek ve hukuki ile siyasi çerçevenin uygulanmasını denetlemek – o neredeyse tamamen birincisine odaklanmıştır,⁴⁴ sistematik bir şekilde strateji ve eylem planının uygulanmasını denetlemek veya hükümeti kaydedilen ilerleme ve zorluklar hakkında haberdar etmeyi ihmal ederek.⁴⁵ Uygulamada bu sorumluluklar, 10/2012 sayılı Yönetmeliğin geliştirilmesinde öncülük eden ve 2013 siyasi ile düzenleyici çerçevenin gözden geçirilmesini başlatan, İB tarafından üstlenmiştir. İB ayrıca reentegrasyon konusu üzerine çalışan uluslararası kuruluşlar ve donörler için birincil irtibat noktasıdır. Bu pratik gerçeklik Reentegrasyon Kurulu'nun siyaset ile ilgili sorumluluklarını yeniden İB'na atayan yeni 2013 çerçevesinde yansımıştır (aşağıdaki Bölüm 4'e bakınız).

2) Reentegrasyon Ofisi

2011 ile 2013 yılları arasında Reentegrasyon Ofisi bünyesinde istihdam edilen personel sayısı yediden 42'ye yükselmiştir.⁴⁶ Bu artış sorumluluğu, Reentegrasyon Ofisi'ni tam teşekküllü Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Departmanı'na dönüştüren (bundan böyle Reentegrasyon Departmanı olarak adlandırılacaktır) (bakınız, Bölüm 4) 2013 çerçevesine yansımıştır.

Genel olarak Reentegrasyon Ofisi, 2010/2012 çerçevesi ile kendisine verilen temel sorumlulukları yerine getirerek, rapor döneminde sırasında iyi bir performans

⁴⁴ Resmi, AB Eşleştirme Projesi, Kişisel görüşme, 30 Ağustos 2013.

⁴⁵ Resmi, AB Eşleştirme Projesi, Kişisel görüşme, 30 Ağustos 2013; Resmi, Reentegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013.

⁴⁶ Bunların on üçü kadındı, Müdür dahil.

sergilemiştir. Aralık 2010'da, geri gönderilen kişilerin uygun bir biçimde ağırlanması için Priştine Havalimanı bünyesinde bir Karşılama Ofisi oluşturmuştur. 2010/2012 çerçevesi ile belirlenen sorumluluklarına uygun olarak, Karşılama Ofisi yeni gelen geri gönderilen kişilerin kişisel bilgilerini kaydetmiş, bilgilendirme broşürleri dahil olmak üzere, onları mevcut yardımlar hakkında bilgilendirmiş ve yedi güne kadar geçici barınak ile gidecekleri yere ulaşımını sağlamıştır.⁴⁷

Yeni personelin atanması veri toplama, karşılama ofisi, uluslararası kuruluşlar, bakanlıklar arası iletişim ve raporlama ile ilgili özel bölümler ve temas noktalarının oluşturulması sorumlulukların daha etkin bir şekilde dağılımına izin vermiştir. Reentegrasyon Ofisi Sekretarya'ya genel yönetim desteği sağlamış ve Bölgesel Koordinatörleri aracılığıyla Reentegrasyon Kurulu ve BRK kararlarının uygulanmasını izlemiştir. Bununla birlikte, bunun Sekretarya sorumluluğunda olduğunu savunarak, yardım talepleri hakkında herhangi bir ön incelemede bulunmamıştır.

Merkezi-belediye düzeyleri arasındaki koordinasyon ile ilgili olarak, BTGDO'leri genellikle 2012 yılında Reentegrasyon Ofisi tarafından atanan sekiz Bölgesel Koordinatörün⁴⁸ merkezi ile belediye düzeyleri arasındaki iletişim üzerinde olumlu bir etkiye yol açtığını kabul etmektedir.⁴⁹ Koordinatörler düzenli olarak merkezi düzeydeki gelişmeleri BTGDO'lerine bildirmiş, ki bunlar bilgileri BRK'lere aktarmış ve BRK'lere gelen talepleri Reentegrasyon Ofisine iletmıştır.

Reentegrasyon Ofisi, 10/2012 sayılı Yönetmelik gereğince, Bölgesel Koordinatörlerin mevcut yardımlar hakkında bilgilendirmek üzere geri gönderilen kişilere yönelik erişim faaliyetleri düzenlediğini bildirmiş, fakat yapılan ziyaretlerin yeri veya sayısı hakkında rakam vermemiştir.⁵⁰ Veri toplama sorumlulukları açısından, Reentegrasyon Ofisi kendi Karşılama Ofisi'nden geri gönderilen kişiler hakkında ayrıştırılmış istatistikler toplamıştır, ki bunlar merkezi çevrimiçi veri tabanında depolanmıştır; fakat benzeri bilgileri belediyelerden toplamamıştır.⁵¹

2010/12 sayılı Yönetmeliğin uygulamasında kaydedilen bu önemli gelişmelere rağmen, bazı sorunlar devam etmektedir: Reentegrasyon Ofisi resmi elektronik posta yoluyla ve kararların kopyaları aracılığıyla BTGDO'nin taleplerin statüsü hakkında bilgilendirildiğini iddia ederken, 22 belediye onaylama süreci ve reddedilen taleplerin geribildirimi konusunda gecikmeler göstermiştir.⁵² BTGDO'leri ayrıca kaydedilen ilerlemenin takip edilmesi için herhangi bir mekanizmanın olmayışı nedeniyle taleplerin statüsünün değerlendirilmesinin mümkün olmadığını bildirirken, Bölgesel Koordinatörlerin kendilerine herhangi bir makbuz sağlamadığını ve gecikmeler ile kaybedilen talepler durumunda özellikle sorunlu olduğunu belirtmiştir.

⁴⁷ Resmi, Reentegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013. Rapor dönemi sırasında AGİT tarafından yapılan bağımsız denetleme Karşılama Ofisi'nin açık ve işlevsel olduğunu ve bilgilendirici afişler ile broşürlerin havalimanı boyunca sergilendiğini tasdiklemiştir.

⁴⁸ Sekiz bölgesel coordinator rapor dönemi sırasında atanmıştır, Kosova'daki tüm bölgeleri kapsayarak.

⁴⁹ 8-17 Mayıs 2013 tarihleri arasında yürütülen AGİT saha değerlendirmesi, 34 belediye'deki BTGDO'leri ile yürütülen kişisel görüşmeler dahil (AGİT saha değerlendirmesi), not 10 *supra*.

⁵⁰ Resmi, Reentegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013

⁵¹ Resmi, Reentegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013.

⁵² Deçan, Dragaş, Ferizovik, Kosova Ovası, Yakova, Gilan, Graçanitsa, Elez Han, İstog, Kaçanik, Kamenica, Klina, Klokot, Mamuşa, Parteş, Ranilug, İpek, Prizren, Rahovça, Ştirpçe, Suhareka ve Viti. AGİT saha değerlendirmesi.

3.2 Yerel düzey

1) Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri

BTGDO'leri Kosova'nın 33 belediyesinde oluşturulmuştur.⁵³ BTGDO kompozisyonu 02/2010 sayılı Yönetmelik ve onun eklerinde uygun olmakla birlikte, 33 belediyenin sadece 13'ü beş personel gerekliliğini tamamlamış bulunmaktadır.

Genel olarak BTGDO'leri reentegrasyon çerçevesi kapsamında kendi sorumlulukları ile uyumlu bulunmaktadır. 10/2012 sayılı Yönetmelik gereğince belirtildiği üzere, BTGDO'ne taleplerine yönelik iletişimin geri gönderilen kişiler tarafından çoğunlukla tepkili olmasına rağmen, onlar geri gönderilen kişilere mevcut yardımlar hakkında bilgi sağlamaktadır. Onlar ayrıca geri gönderilen kişilere talep dilekçelerinin doldurulması, teslim edilmesi ve BRK'lere gönderilmesi konusunda yardımcı olmaktadır.⁵⁴ Özellikle bazı belediyeler iyi çalışma uygulamaları geliştirmiştir: örneğin, Kosova Ovası'nda, ihtiyaçların değerlendirilmesinin ardından BTGDO 20 geri gönderilmiş çocuğun hızlandırılmış dil kurslarına katılması için belediye eğitim departmanı ve yerel sivil toplum ile birlikte çalışmıştır; ve İpek ile Poduyova'da, BTGDO yetkilileri geri gönderilen ailelerin yaşam koşullarını değerlendirmek üzere erişim ziyaretleri düzenlemiş ve onlara yardım taleplerinin doldurulması ve gönderilmesi konusunda yardımcı olmuştur.⁵⁵ BTGDO'leri ayrıca yardımların onaylanması ve dağıtımını denetlemektedir, gecikme veya teslim almama durumlarının takibi dahil. Bununla birlikte, onların aslında yardımların nasıl harcandığını takip etmesi istenmemektedir, ki bu özellikle gelir getirici talepler konusunda kötüye kullanma potansiyelini barındırmaktadır. Rapor dönemi sırasında BTGDO'leri, çoğunlukla BRK'leri işbirliği ile, geri gönderilen kişileri hedefleyen ek projeler uygulamıştır (bkz. aşağıdaki Bölüm 3.2).

Raporlama sorumlulukları ile ilgili olarak, 14 BTGDO⁵⁶ ya Reentegrasyon Ofisi için aylık raporlar hazırlamış yada, "düzenli" rapor sunma yükümlülüklerine uygun olarak, kendi düzenli aylık ve/veya altı aylık raporlarının bir kopyasını onlara göndermiştir.⁵⁷ Bunun aksine, sekiz belediye sadece talep üzerine Reentegrasyon Ofisi'ne rapor sunarken,⁵⁸ geriye kalan 11 belediye hiç rapor sunmamıştır.⁵⁹ Belirtilmesi gerekir ki, Reentegrasyon Ofisi, onların sınırlı kullanımlı olduğunu inanarak, BTGDO'lerden bu raporları talep etmemektedir, bunun yerine belirli konular üzerine *ad hoc* güncellemeleri talep etmektedir.⁶⁰

Fakat, bu olumlu yaklaşıma rağmen, geri gönderilen kişiler hakkında güvenilir ve sistematik verilerin eksikliği ciddi ve kalıcı bir sorun olmaya devam etmektedir. Bu

⁵³ Bunlar Malişova veya Kuzey Mitroviça'da oluşturulmamıştır. Bununla birlikte, belirtmelidir ki Malişova'da BTGDO'nın bazı sorumluluklarını üstlenen bir geri dönüş yetkilisi bulunmaktadır.

⁵⁴ Bu bildiri AGİT tarafından rapor edilmesi yanı sıra, o AGİT tarafından düzenli yapılan denetlemelere tabi tutulmuştur.

⁵⁵ AGİT saha denetlemesi.

⁵⁶ Figürler Malişova ve Yunik geri dönüş yetkilileri performansını içermektedir, ki bu BTGDO'nin bazı görevlerini yerine getirmektedir fakat BTGDO olarak oluşturulmamıştır.

⁵⁷ Ferizovik, Kosova Ovası, Gilan, Graçanitsa, Yunik, Klina, Mitroviça, Nobırda, İpek, Priştine, Ranilug, Ştimye, Skenderay ve Suhareka.

⁵⁸ Yakova, Elez Han, İstog, Kaçanik, Kameniča, Obiliç, Şturpçe ve Viti.

⁵⁹ Dragaş, Glogovça, Klokot, Lipyan, Mamuşa, Parteş, Poduyova, Prizren, Rahovça, Ştimye, Vıçitırım.

⁶⁰ Resmi, Reentegrasyon Departmanı, Priştine, Kişisel görüşme, 11 Eylül 2013.

ise belediyeden belediyeye verilerin derlenmesi yöntem ve metodolojisinde mevcut farklardan kaynaklanmaktadır, çünkü belediyelerin çoğu sadece BTGDO'lara doğrudan haber olanlar hakkında enformasyon derlemektedirler. Bu soruna 2011 geri gönderme raporunda da işaret edilmiştir.⁶¹ Reentegrasyon Ofisi 2013 yılında merkezi reentegrasyon veritabanının geliştirilmesi ile bu sorunu gidermek için bazı girişimlerde bulunduysa da, Eylül 2013 itibarıyla bunun belediyeler veya merkezi düzey tarafından etkin bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını değerlendirmek henüz çok erkendi, ayrıca Reentegrasyon Ofisi tarafından konu ile ilgili ayrıntılı veriler de mevcut değildi.

2) Belediye Reentegrasyon Komiteleri

BRK'ler 33 belediyede kurulmuştur.⁶² Bunların 24'ü 10/2012 sayılı Yönetmelik ile belirtilen kompozisyona bağlı kalırken, dokuzunda bir veya birden fazla ilgili bakanlıklar temsilcileri mevcut değildir.⁶³ Bununla birlikte, BRK'lerin resmi kompozisyonu 10/2012 sayılı Yönetmelik ile öngörülen gereksinmelere büyük ölçüde uyumlu kalırken, bazı belediyeler düşük katılım orandan bahsetmiştir, ki bu tartışmaların kalitesi ve genel karar-alma sürecini olumsuz etkilemiştir.⁶⁴

Tüm BRK'ler yardım taleplerinin incelenmesi olan birincil görevini başarıyla gerçekleştirmiştir. AGİT tarafından derlenen veri tabanlarına göre, Temmuz 2011 ile Haziran 2013 arasında BRK'ler toplam 3,657⁶⁵ talep almıştır, ki bunların 376'sı konut veya barınak, 32'si tıbbi destek, 581'i mobilya ve yakacak ile 1,531'i gıda ve gıda olmayan ürünlerle ilgiliydi.⁶⁶ BRK'ler ayrıca, 10/2012 sayılı Yönetmelik ile öngörüldüğü şekilde onları nihai onay için merkezi düzeye teslim etmeden önce, 580 gelir getirici yardım ve 230 konut inşası talebini incelemiştir. Teslim edilen 3,657 talep arasından, BRK'ler 2924 (yaklaşık yüzde 80) talebi onaylamıştır. Yardım çeşitleri ile ilgili olarak, bunların dökümü aşağıdaki gibidir: 327 konut veya barınma (yüzde 11), 30 tıbbi destek (yüzde 1), 470 mobilya ve yakacak (yüzde 16) ve 1,946 gıda ve gıda dışı ürünler için talep (yüzde 66.6).⁶⁷

⁶¹ Geri Gönderme Raporu 2011, s. 13–14.

⁶² Bu Kuzey Mitroviça'da henüz oluşturulmamıştır.

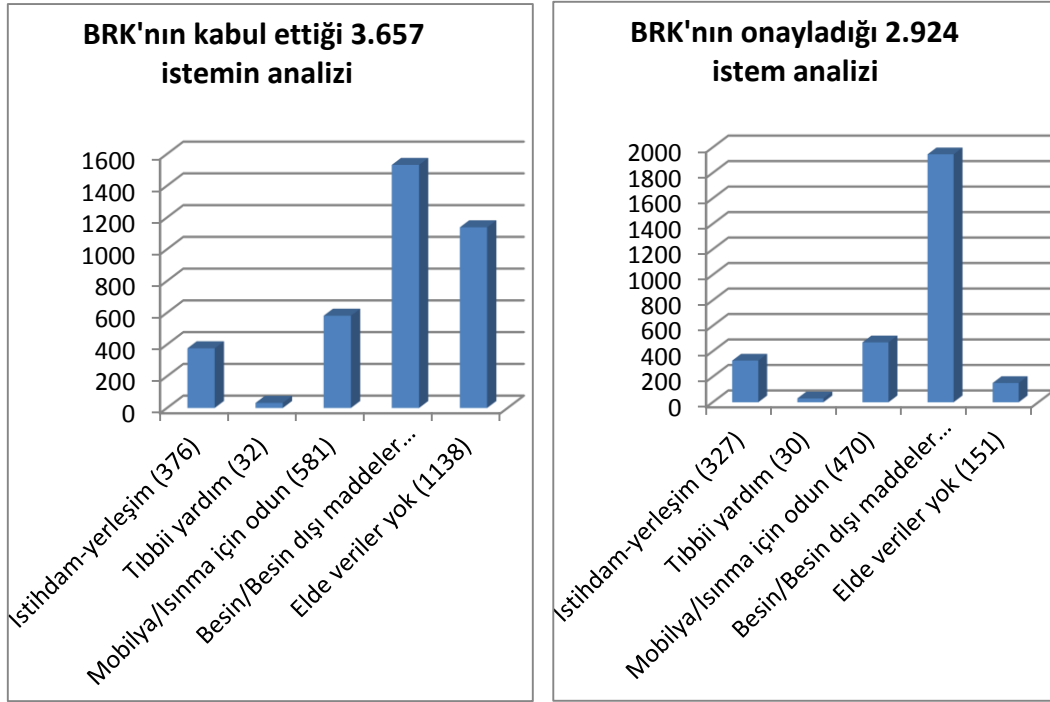
⁶³ Bunlar Gračanitsa, Elez Han, Lipyan, Mamuşa, Obiliç, Parteş, Priştine, Rahovça, Ştimye.

⁶⁴ Prizren'de, örneğin, toplam 11 üyeden sadece 3'ü 15 Ağustos 2013 tarihinde düzenlenen toplantıya katılmıştır.

⁶⁵ Yardım çeşitleri hakkında bilgi 1,138 talep için mevcut olmamıştır, özellikle İpek bölgesinde.

⁶⁶ Talepler genellikle paketler şeklinde BTGDO/BRK'ler tarafından teslim edilip gözden geçirilmekteydi, örn. barınma, yakıt ve gıda ile gıda dışı ürünleri için. Bununla birlikte, sağlanan yardım çeşitleri hakkında daha net bir resim oluşturmak için, yukarıdaki figürler her talebi ayrı bir şekilde ele almaktadır, şöyle ki yiyecek, mobilya ve gıda ile gıda dışı ürünlerinden oluşan bir paket üç farklı talep olarak değerlendirilmiştir.

⁶⁷ 151 talep hakkında veriler mevcut değildi (yüzde 5).

Bununla birlikte, geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının değerlendirilmesi konusunda BRK'lerin sorumluluğunu yerine getirme oranı BTGDO'lerin yaptıkları işe nazaren daha düşük olmuştur; sözgelisi sadece 10 BRK bilinçlendirme faaliyetleri aracılığıyla bunu gerçekleştirmeye çalışmıştır,⁶⁸ geri kalanı ise BTGDO'ler tarafından yapılan değerlendirmelere dayanmıştır.⁶⁹ Bununla birlikte, BRK'ler sadece talepleri onaylamak amacıyla toplanmıştır, diğer yardım çeşitlerinden bahsetmek için değil (örn. dil kursları, istihdam desteği, vb). Ancak geri gönen kişilerin yararlanacağı projeler konusunda BTGDO'lar ile işbirliği içinde bulunan altı BRK'nin⁷⁰ bu iş girişimleri sevindiricidir.

3) Ortak BTGDO - BRK girişimleri

Temmuz 2011 ile Haziran 2013 arasında, 34 belediyenin sekizindeki BTGDO'leri ile BRK'leri reentegrasyon sürecini destekleyecek kendi girişimlerini geliştirmiş ve uygulamıştır: iki belediye geri gönderilen çocuklar için dil kursları düzenlemiş,⁷¹ bir belediye sivil kayıtları kolaylaştıracak bir kararı uygulamış⁷² ve beş belediye geri gönderilen kişilere yönelik mesleki eğitim sağlayarak veya onlara doğrudan iş vererek

⁶⁸ Bunlar Deçan, Ferizovik, Yakova, Gilan, İstog, Kaçanik, Klina, Parteş, İpek ve Ranilug. Ferizovik'te, örneğin, BRK düzenli olarak erişim faaliyetleri düzenlemiş ve okuma yaşında olan çocukların eğitime katılması için acil önlemler almıştır, belgeleri tamamlanmamış olsa dahi.

⁶⁹ Rapor ile kapsana tüm BTGDO'lar geri dönüş yapan vatandaşların ihtiyaçları ile ilgili değerlendirme yapmışlardır

⁷⁰ Bunlar İstog, Deçan, Yakova, Obiliç, Lipyan ve Ferizovik belediyelerinden ibaretti

⁷¹ Bunlar Kosova Ovası ve Obiliç'tir. Kosova Ovası'nda, BTGDO hızlandırılmış eğitim ihtiyacı olan 20 çocuğun belirlenmesi için belediye eğitim departmanı ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte çalışmıştır; belediye eğitim departmanı böylece altı-haftalık dil dersleri düzenlemiştir. BRK ayrıca BTGDO'nin tüm geri gönderilen ailelerin kendi çocuklarını eğitime dahil etmesini talep etmesini istemiştir, geçici olarak gerekli belgelere sahip olmamasına rağmen.

⁷² Bu Ferizovik'tir. Ayrıca belirtilmelidir ki diğer belediyeler de Roman, Aşkale ve Mısırlı Toplulukların Entegrasyonu Stratejisi 2009-2013 merkezi-düzyer idari yönergesine uyum sağlamak üzere, Kosova Roman, Kosova Aşkale ve Kosova Mısırlı topluluklarına mensup geri gönderilen kişilere doğrudan ücretsiz sivil kaydı imkanı sağlamıştır.

istihdam sürecini desteklemiştir.⁷³ Ferizovik, özellikle, bir iyi uygulama örneğidir. Geri gönderilen kişilere yönelik yukarıda bahsedilen ücretsiz kayıt yaptırma politikasına ek olarak, BRK ayrıca reentegrasyon programı kapsamında geri gönderilen kişilere sunulan hizmetler ve yardımlar hakkında bilinçlendirmeyi arttırmak üzere yerel televizyonda açıklamalarda bulunmuştur. Geri gönderilen kişilerle görüşmek, kendilerine sağlanan haklar ve hizmetler hakkında bilgi vermek ve belediye çalışma merkezine kaydolmalarını cesaretlendirmek için erişim ziyaretleri düzenlemiştir. O ayrıca geri gönderilen kişilerin muayene ücretinden muaf tutulması için belediye sağlık kuruluşları ile lobi oluşturmuştur. Nobırda belediyesi de bir diğer iyi örnek uygulamasıdır. Söz konusu belediye, AGİT'in desteğiyle, geri gönderilen kişileri hedef alan istihdam programları uygulamış, onların sivil kayıtlara erişimine yardımcı olmuş ve mevcut reentegrasyon hizmetleri ve yardımları hakkında bilgilendirici broşürler üretmiş/dağıtımını sağlamıştır.

3.3 Bulguların özeti

Eylül 2011'de AGİT tarafından yayınlanan geri gönderme raporu, özellikle açıkça tanımlanmış kurumsal rollerin olmaması ve çok zayıf bir merkezi-belediye düzeyi koordinasyonunun altını çizerek, geri gönderilen kişilerin sürdürülebilir reentegrasyonunu etkileyen bir takım zorluklardan bahsetmiştir.⁷⁴ Raporda bunun hukuki ve siyasi çerçevenin uygulanması konusunda düşük belediye bilinci ve bağlılığına yol açtığını vurgulamış, yukarıdan aşağıya doğru uzayan reentegrasyon yardımına erişimin yavaş olduğunu savunmuştur.

2011 yılı itibarıyla temel görev taşıyıcıları 2011 raporunun ileri sürdüğü öneriler doğrultusunda belirlenen endişelerin ele alınması konusunda önemli ilerleme kaydetmiştir. İB 2010 yılı Gözden Geçirilmiş Strateji ve Eylem Planı kapsamında belirlenen sorumlulukların yenilenmesi konusunda kararlı girişimlerde bulunmuş ve 10/2012 sayılı Yönetmeliğin geliştirilmesi ve uygulanması yanı sıra merkezi-düzye Reentegrasyon Fonu'nun yıllık yenilenmesi (Öneri 1⁷⁵) aracılığıyla onların uygulanması için yeterli kaynak tahsisi sağlamıştır.⁷⁶ 10/2012 sayılı Yönetmelik kurumsal çerçeveyi ortaya koyarak çeşitli organlar arasındaki ilişkiye açıklık getirmiştir ve BRK'lerin oluşturulması aracılığıyla belediye düzeyindeki acil yardım üzerine ademi merkeziyetçilik otoritesi tarafından uzun gecikmeler sorununu ele almıştır. Bu sadece acil yardım desteği ödemeleri düzeyini arttırmakla kalmamış (yukarıdaki 3.2.2 bölüme bakınız), ilgili belediye ofisleri ve departmanları arasındaki iletişim ve koordinasyon forumunu kurumsallaştırmıştır (Öneri 5⁷⁷). Yönetmelik

⁷³ Nobırda'da, belediye geri gönderilen kişileri hedef alan istihdam programını uygulamıştır, Kameniča, Parteş, Ranilug ve Glogovča BTGDO başkanları ise geçici sözleşmeler ve diğer kamu çalışmaları için birtakım geri gönderilen kişiye iş imkanı sağladığını bildirmiştir (kesin figürler mevcut değildir).

⁷⁴ Geri Gönderme Raporu 2011, s. 18.

⁷⁵ Öneri 1: "hükümetin her aşamasında, özellikle yeni oluşturulan belediye topluluklar ve geri dönüş ofisleri ile sivil kayıt, sağlık, eğitim, istihdam ve konut gibi temel alanlarda hedeflenen program ve projelerin belediyeler ile yakın işbirliği içerisinde uygulanması için yeterli kaynakların tahsis edilmesini sağlayarak, Gözden Geçirilmiş Strateji ve Eylem Planı'nda özetlenen sorumlulukların gözden geçirilmesi," Geri Gönderme Raporu 2011, s. 18.

⁷⁶ Reentegrasyon Fonu için 2010 yılında 500,000 €; 2011 yılında 3,420,150 €; 2012 yılında 3,170.150 € ve 2013 yılında aynı tutarda bir bütçe ayrılmıştır. Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu, *supra*, fusnot 1, s. 10.

⁷⁷ Öneri 5: "Gözden Geçirilmiş Strateji ve Eylem Planı'na uygun olarak, ilgili belediye ofisleri ve departmanları ile merkezi düzey kuruluşları arasında etkin bir işbirliği, koordinasyon ve iletişimi

ayrıca merkezi-belediye düzeyleri arasındaki işbirliğini güçlendirmek üzere Bölgesel Koordinatörler görevini tanıtmıştır, BTGDO'leri raporu ise koordinasyonu ve dikey bilgi akışının hızı ve kalitesini arttırmıştır (Öneri 4⁷⁸). Merkezi kuruluşlar artık geri gönderilen kişilerin varışı hakkında belediyeleri önceden bilgilendirmektedir (Öneri 2⁷⁹) ve AGİT ile UNHCR dahil olmak üzere, reentegrasyon politikaları ve programları hakkında yerel kuruluşların bilincini arttırmak üzere (Öneri 3⁸⁰) kapasite geliştirici eğitim oturumları düzenlemesi için uluslararası paydaşlar ile birlikte çalışmıştır.⁸¹

Bu olumlu gelişmelere rağmen, 2011 geri gönderme raporunda yer alan birtakım önemli öneriler henüz çözülmüş değildir. Bölüm 3.2.3'te bahsedilen istisnalar dışında, birçok belediye destek yaklaşımları konusunda tepkili olmaya devam etmektedir ve onların ihtiyaçlarını belirlemek veya mevcut yardımlar hakkında bilgi vermek üzere geri gönderilen kişilere yönelik düzenli erişim faaliyetleri düzenlenmemektedir (Öneri 9⁸²); bu tür faaliyetlerin gerçekleştiği durumlarda da faaliyetlerin sıklığı veya takip eylemleri hakkında herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Herhangi bir sistematik ihtiyaç değerlendirmesinin olmaması belediyelerin acil ihtiyaçları belirlemek ve onlara yönelik ilgili faaliyetler düzenleyecek durumda olmadığı anlamına gelmektedir (Öneri 6⁸³).

4. 2013 REENTTEGRASYON ÇERÇEVESİNİN GÖZDEN GEÇİRİLMESİ

Yukarıda da belirtildiği üzere, Şubat 2013'te İB geri gönderilen kişilerin reentegrasyonuna yönelik siyasi ve düzenleyici çerçevenin gözden geçirilmesini başlattı. 6 Eylül 2013 tarihinde, reentegrasyon programının yönetimine ilişkin 10/2012 sayılı Yönetmeliğin yerini, birtakım önemli kurumsal ve prosedürel değişiklikler getiren, geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu ve reentegrasyon

-
- sağlamak ve ilgili bakanlıklardan pro-aktif bir şekilde belediye sorumluluklarına ilişkin bilgi ve destek talep etmek.” Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19 (önemi eklenmiştir).*
- ⁷⁸ Öneri 4: “Sağlık, eğitim, istihdam, sosyal refah ve barınma konusunda sorumlu ilgili bakanlıklar arasında etkin bir işbirliği ve koordinasyonun sağlanması ve *merkezi ile yerel düzey kuruluşları arasında ilgili bakanlıklar-arası koordinasyon ve iletişim mekanizmalarının güçlendirilmesi*” (önemi eklenmiştir). Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19.
- ⁷⁹ Öneri 2: “Belediyelerin kendi sorumluluğu altındaki bölgelere geri gönderilen kişilerin varışı ve merkezi hükümet tarafından tahsis edilen reentegrasyon fonlarına başvuruda bulunmak için takip edilmesi gereken prosedürler hakkında sistematik bir şekilde ve zamanında bilgi sahibi olmasını sağlamak.” Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19.
- ⁸⁰ Öneri 3: “İlgili uluslararası paydaşlarla işbirliği içerisinde, mevcut reentegrasyon politikaları, stratejileri ve programları hakkında bilincini arttırmak üzere belediye kuruluşlarına yönelik eğitim ve kapasite geliştirici programların düzenlenmesi ve geri gönderilen kişilerin hakları ile mevcut yardımlar hakkında belediyelere bilinçlendirme faaliyetlerinin yürütülmesi konusunda destek sağlanması.” Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19.
- ⁸¹ AGİT ilgili siyasi yükümlülükler ile belediye uyumunu geliştirmeyi amaçlayan ortak faaliyetlerin uygulanması için düzenli olarak İB ile birlikte çalışmaktadır. Örneğin, Nisan 2013'te, AGİT doğru ve etkin rapor hazırlamak ve sistematik bir şekilde veri toplamak konusunda belediye görevlilerine yönelik iki günlük eğitim semineri düzenlemiştir. Eylül 2013'te, AGİT 20/2013 sayılı Yönetmeliğin onaylanması ile reentegrasyon sürecindeki değişiklikler hakkında belediye görevlilerini eğitmek üzere beş yuvarlak masa toplantısı düzenlemiştir.
- ⁸² Öneri 9: “Kabul eden ve geri dönen topluluklar ile topluluklar ve kuruluşlar arasındaki iletişim, diyalog ve bilgi paylaşımını desteklemek ve kolaylaştırmak üzere geri gönderilen kişilere etkin bir şekilde ulaşmak.” Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19.
- ⁸³ Öneri 6: “Belediyeye geri dönen kişilerin en acil ihtiyaçlarının belirlenmesi ve uygun fonların acil bir şekilde tahsisi ile tüm bütçe-dışı faaliyetler konusunda acil eylemlere geçilmesi dahil olmak üzere, ilgili faaliyetlerin buna göre önceliklendirilmesi.” Geri Gönderme Raporu 2011, s. 19.

programının yönetimine ilişkin 20/2013 sayılı Yönetmelik almıştır⁸⁴ (20/2013 sayılı Yönetmelik). Bunu 11 Ekim 2013 tarihinde yeni bir strateji ve eylem planının onaylanması izlemiştir. En önemli değişiklikler, belirlenen sorunları ele almak konusundaki potansiyel etkinliği açısından, aşağıda verilmiştir.

4.1 Geri Gönderilen Kişilerin Reentegrasyonu Stratejisi 2013 ve uygulanan Eylem Planı

Gözden geçirilmiş 2010 Stratejisinin aksine, Kosova'daki Geri Gönderilen Kişilerin 2013 Reentegrasyonu Stratejisi (2013 Reentegrasyon Stratejisi) – kvantitatif açıdan yetersiz olsa da – sivil kaydı, sağlık, barınma ve eğitim gibi temel alanlar dahil olmak üzere, geri gönderilen kişilerin mevcut durumunun analizini üstlenmiştir. Bunu “sürdürülebilir kalkınma için ana göstergelerden biri” olarak kabul ederek, bu geri gönderilen kişilerin başarılı reentegrasyonu için siyasi bağlılığı tazelenmiştir.⁸⁵ Bu Kosova'ya geri dönen kişiler için “geri gönderilen kişilerin başarılı ve sürdürülebilir reentegrasyonuna yönelik işlevsel ve profesyonel mekanizmaların oluşturulması ve onların tam sosyo-ekonomik entegrasyonunu sağlayacak koşulların oluşturulması” doğrultusundaki temel Misyonu'nu dile getirmektedir.⁸⁶ Bu ayrıca, aşağıda on özel amaç çerçevesinde incelenen, üç temel stratejik hedefi belirlemektedir:

- 1) *Kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesi, geliştirilmiş denetleme ve değerlendirme sisteminin oluşturulması ve yetkilerin desentralizasyonu*
 - i) Kurumsal kapasiteler ve insan kaynaklarının güçlendirilmesi
 - ii) Denetleme ve değerlendirme sistemlerinin işlevlendirilmesi
 - iii) Reentegrasyon sürecine dahil olan ilgili aktörler arasındaki işbirliği ve koordinasyonun güçlendirilmesi
 - iv) İletişimin güçlendirilmesi – Geri gönderilen kişilerin varışından önce ve sonra bilgilerin değişimi
 - v) İdari yetkiler ve kaynakların desentralizasyonu
- 2) *Sürdürülebilir reentegrasyonu sağlamak amacıyla yerel düzeyde kapsamlı politikaların tasarlanması ve uygulanması*
 - i) Yerel düzeyde reentegrasyon politikalarının geliştirilmesi
 - ii) Garanti edilmiş hizmetlerin sağlanması
 - iii) Sürdürülebilir reentegrasyon için sosyo-ekonomik destek
- 3) *Kamuoyu bilinçlendirmesi ve sosyal seferberlik*
 - i) Halkı bilinçlendirici kampanyaların düzenlenmesi
 - ii) Sosyal sürdürülebilir seferberlik için projelerin uygulanmasına sivil toplumun dahil edilmesi.⁸⁷

Olaylar Yönetmelik Sistemi(OYS), İB tarafından yönetilen “geri gönderilen kişiler ve onların çıkarına hizmet eden tüm talepler ve diğer ilgili verilerin kaydedildiği, korunduğu, işlendiği ve arşivlendiği”⁸⁸ bir elektronik veri tabanının oluşturulması çok cesaretlendiricidir. Eğer bu OYS, Eylem Planı ile öngörüldüğü şekilde, 2014 yılı sonuna kadar etkin ve çalışır durumda olursa, bu geri gönderilen kişiler hakkında yetersiz ve tutarsız istatistikler sorununu çözmek konusunda uzunca bir yol kat

⁸⁴ İB, 13 Ağustos 2013.

⁸⁵ Reentegrasyon Stratejisi 2013, s. 19.

⁸⁶ Reentegrasyon Stratejisi 2013, s. 13.

⁸⁷ Reentegrasyon Stratejisi 2013, s. 13.

⁸⁸ Reentegrasyon Stratejisi 2013, s. 23.

edecektir. Eylem Planı ayrıca, Amaç 2.i. çerçevesinde, “mevcut durumun değerlendirilmesi”ni öngörmektedir, ki bu sistematik ihtiyaç değerlendirmesi yanı sıra geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu için belediye stratejileri ve eylem planlarının geliştirilmesi sorununu ele alacaktır, bu da reentegrasyon ile ilgili faaliyetlerin uygulanması konusunda yapısal bir yaklaşımı cesaretlendirecektir.⁸⁹ Strateji ayrıca bekar anneler, refakatsız çocuklar, yaşlılar ve topluluklar dahil olmak üzere, özellikle Kosova Roman, Kosova Aşkale ve Kosova Mısırlı toplulukları olduğu gibi, savunmasız gruplara özel önem verilmesini öngörmektedir.

Bunlar çok olumlu gelişmeler olmakla birlikte, Amaç 2.ii (Garantili hizmetlerin sağlanması)’nin sadece ülkeye varışta acil yardım sağlamak doğrultusundaki merkezi düzey sorumluluklarına odaklandığı belirtilmelidir, örneğin gidilecek belediyeye doğru ulaşımın sağlanması ve geçici barınak imkanı; uzun vadeli belediye sorumluluklarına değil, örneğin eğitim, istihdam, sosyal politikalar ve sağlık gibi sorunlu alanlarla ilgili temel hak ve hizmetlere erişimi sağlamak olduğu gibi. Bununla birlikte, Eylem Planı’nın birtakım göstergesi anlamsızdır ve ölçülebilir nitelikte değildir, örneğin “hizmetlerin kalitesi” ve “bütçe hizmetleri”⁹⁰ olduğu gibi, ki bu uygulamanın denetlenmesini zorlaştıracaktır. Genel olarak bakılınca, söz konusu belgeler 2010 Stratejisi ve Eylem Planı’nın geliştirilmiş şeklidir ve bunların uygulanması yanı sıra değerlendirilmesi de dikkatle izlenmelidir.

Reentegrasyon Stratejisi ilgili yasal ve kurumsal çerçeve hakkında genel bir bakış sağlayıp ilgili bakanlığın temel sorumluluklarını ana hatlarıyla özetlerken,⁹¹ 2010 Gözden Geçirilmiş Strateji’nin aksine (haklı olarak) prosedürel ayrıntıların ikincil mevzuat tarafından belirlenmesini gerektirmektedir – bu durumda 20/2013 sayılı Yönetmelik tarafından.

4.2 Geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu ve reentegrasyon programının yönetimine ilişkin 20/2013 sayılı Yönetmelik

20/2013 sayılı Yönetmelik üst-düzyer Reentegrasyon Kurulu’nu etkisiz hale getirmektedir ve konut inşaatı/yeniden yapılandırılması yanı sıra gelir getirici talepler ile tıbbi destek ile ilgili taleplerin onayı üzerindeki sorumluluğu bakanlıklar-arası Merkezi Reentegrasyon Komisyonu (MRK)’na devretmektedir; Reentegrasyon Kurulu’nun siyasi-nitelikli sorumluluklarını da İB’na yeniden tahsis etmektedir. Bu yeniden yapılandırma barınma ve gelir getirici taleplerin değerlendirilmesi üzerindeki idari yükü üst düzeyden çalışma-düzeyindeki komisyonlara devrederek onaylama sürecini hızlandırmayı amaçlamaktadır.⁹² Yönetmelik ayrıca, oy çokluğu ve isteklerin gözden geçirilmesi için 15 günlük süre dahil olmak üzere, onay sürecini hızlandırmayı amaçlayan diğer prosedürel mekanizmalar da getirmiştir.⁹³

Bunların genellikle olumlu değişiklikler olmasına rağmen, yeni kurulan MRK’ler ile ilgili birtakım prosedürel konular belirsizliğini korumaktadır. 20/2013 sayılı

⁸⁹ Eylem Planı 2011, ss. 12–13.

⁹⁰ Eylem Planı, ss. 9 ve 11.

⁹¹ İB, Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı; Çevre ve Uzamsal Planlama Bakanlığı; Sağlık Bakanlığı; Eğitim, Bilim ve Teknoloji Bakanlığı; Yerel Yönetim İdaresi Bakanlığı; Diaspora Bakanlığı; Topluluklar ve Geri Dönüş Bakanlığı; Maliye Bakanlığı; Tarım, Ormancılık ve Kırsal Gelişim Bakanlığı. Reentegrasyon Stratejisi 2013, ss. 15–18.

⁹² 20/2013 sayılı Yönetmelik MRK’nin temsil düzeyini belirtmemiş olmasına rağmen.

⁹³ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 22.5 ve 22.6.

Yönetmelik katılımcı bakanlıkları listelerken,⁹⁴ bunların temsilcilik düzeyinden bahsetmemektedir. Yönetmelik ayrıca MRK toplantılarının sıklığı veya kurumsal işbirliği yöntemlerini açıkça belirtmemektedir, örneğin MRK ile yeni genişletilmiş Reentegrasyon Departmanı (aşağıda bakınız) arasında. Bununla birlikte, taleplerin onaylanması için zaman sınırlamasını getirirken, yardımların dağıtımını hakkında bir zaman çizelgesi belirtmemektedir.

20/2013 sayılı Yönetmelik aynı zamanda evlerin onarımı/yeniden yapılandırılması,⁹⁵ dil kursları, eğitim, mesleki eğitim, gelir getirici faaliyetler, sivil kayıt ve danışma gibi reentegrasyona destek amaçlı “sürdürülebilir önlemler”in uygulanmasını da arttırmaya çalışmaktadır.⁹⁶ En önemlisi, hızlandırılmış dil sınıfları, gelir getirici projeler, vb. gibi geri gönderilen kişilerin yararlandığı orta-ve-uzun dönemli projelerin uygulanması için fonların bir kısmının bakanlıklar, belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılmasına izin vererek, geri gönderilen kişilere yönelik doğrudan destek sağlama eğiliminden dolayı destek sağlamaya geçmiştir.⁹⁷ Fon başvuru havuzunu genişletmesine ek olarak, yeni düzenleme ayrıca eğitim, mesleki eğitim veya istihdam desteğine yönelik taleplerin sunumu için herhangi bir süre sınırlandırmasını kaldırmaktadır ve evlerin yeniden yapılması ile serbest-meslek/işyeri oluşturmak için başvuru süresini 12 aya uzatmıştır (10/2012 sayılı Yönetmelik kapsamında bu süre altı aydı).⁹⁸

2010/2012 çerçevesi herhangi bir itiraz hakkı tanımazken, 20/2013 sayılı Yönetmelik bu hakkı açıkça kabul etmektedir⁹⁹ ve MRK ile Belediye Reentegrasyon Komiteleri (önceki Belediye Reentegrasyon Komisyonları) kararlarının incelenmesi için bir temyiz organını tanıtmıştır.¹⁰⁰ Yeni Temyiz Komisyonu bir yönetici, yönetici yardımcısı ve üç üyeden oluşmaktadır, hepsi de “hatırı sayılır” bir iş tecrübesine sahip avukatlar olmalıdır ve ikisinin reentegrasyon konusunda üst düzey uzmanlığa sahip olması gerekmektedir. Kararlar salt çoğunlukla alınmaktadır ve kворumun sağlanması sınırı üçtür. Bununla birlikte, yeni düzenleme şikayetlerin sunumu veya incelenmesi hakkında herhangi bir prosedürel yöntem belirtmemektedir.

Yeni düzenleyici çerçeve de belirlenen sorunların dikkate alınması konusunda mevcut kurumlar ve prosedürleri gözden geçirmektedir. O geri gönderilen kişiler tarafından gelen destek başvurularının değerlendirilmesi için Davalar Yönetimi Sistemi'nin oluşturulmasını zorunlu kılmaktadır,¹⁰¹ ki bu, yukarıda belirtildiği gibi, yardımların tahsisi ve değerlendirilmesi açısından kanıt-esaslı bir yaklaşımın geliştirilmesi doğrultusunda önemli bir ilk adımdır. O ayrıca, 2011’de yedi kişilik personelden oluşan ofisin 2013’te 42’ye genişlemesini yansıtarak, Reentegrasyon Ofisi’ni Reentegrasyon Departmanı’na dönüştürmüş ve reentegrasyon sürecine daha fazla siyasi sorumluluk katlamıştır. Belediye düzeyindeki iletişim ve koordinasyonu resmileştirerek, BTGDO temsilcilerinin BRK’lere dahil edilmesini zorunlu

⁹⁴ MRK İB tarafından yönetilmektedir ve temsilcileri şunlardan oluşmaktadır: Çalışma ve Sosyal Refah Bakanlığı, Çevre ve Uzamsal Planlama bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Tarımcılık, Ormancılık ve Kırsal Gelişim Bakanlığı. 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 22.

⁹⁵ Yeni düzenleyici çerçeve yeni konutların inşa edilmesine izin vermemektedir.

⁹⁶ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 12.

⁹⁷ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 32.7 ve 32.8.

⁹⁸ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 2.3 ve 2.4.

⁹⁹ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 33.1.3.

¹⁰⁰ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 21.

¹⁰¹ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 27.

kılmaktadır¹⁰² ve Belediye İstihdam Ofisleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ile Bölgesel Koordinatörleri gelir getirici desteklerin uygulanması için uygun denetleme ve değerlendirme ile görevlendirerek bu yatay işbirliğini güçlendirmektedir.¹⁰³

5. SONUÇ

Temmuz 2011 ile Haziran 2013 tarihleri arasında sorumlu kuruluşlar, özellikle İB, ilgili kuruluşlar ve faaliyetlerin gerçekleşmesi amacıyla önemli ölçüde insani ve maddi kaynakların tahisi ile de kanıtlandığı üzere, reentegrasyon sürecine başlıca bağımlı kalmıştır. Reentegrasyon Ofisi'nin Reentegrasyon Departmanı'na dönüşüp genişlemesi, reentegrasyon programının etkin bir şekilde yönetilmesine verilen önemi göstermekteydi, oldukça büyük Reentegrasyon Fonu'nun yenilenmesi olduğu gibi. Hukuki ve siyasi çerçevenin yenilenmesi doğrultusundaki düzenli girişimler de belirlenen eksikliklerin ele alınması konusundaki kararlılığı göstermektedir: 10/2012 sayılı Yönetmelik yardımların dağıtımını konusundaki uzun gecikmeler sorununu taleplerin bir kısmının belediye düzeyine aktarılması ve merkezi ile yerel düzey arasındaki zayıf işbirliği ilişkilerinin güçlendirilmesi sorununu Bölgesel Koordinatörlerin atanması aracılığıyla çözmeye çalışmıştır. Merkezi düzeydeki onaylama sürecinin yeniden yapılandırılması ve onaylama oranının hızlandırılması amacıyla yeni prosedürel mekanizmaların geliştirilmesi aracılığıyla 20/2013 sayılı Yönetmelik bu reformlar üzerine inşa edilmiştir. Yönetmelik ayrıca taleplerin reddedilmesi durumunda geri gönderilen kişilerin yardım isteme hakları doğrultusunda itirazda bulunma hakkı ve beraberindeki mekanizmaları tanıtmıştır.

2013 çerçevesi tarafından getirilen önemli değişikliklerden bir diğeri, geri gönderilen kişiler üzerine çok gerekli olan fakat geç kalınan bir merkezi veritabanının oluşturulmasıdır – Davalar Yönetimi Sistemi. Yukarıda belirtildiği üzere, reentegrasyon sürecindeki ciddi ve kalıcı sorunlardan biri geri gönderilen kişiler hakkında güvenilir, sistematik ve ayrıştırılmış verilerin eksikliği idi. Bu tür veriler olmadan kaç kişi (veya ailenin) konut, eğitim ve diğer temel hizmetlere erişimi olduğu, bunların kaçının sürdürülebilir bir istihdam sağladığı – hatta kaçının Kosova'da kalmaya devam ettiği konusunda bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.¹⁰⁴ İlgili paydaşlar Kosova'daki geri gönderilen kişilerin demografik özellikleri hakkında net bir resimden mahrumdur ve onların ihtiyaçlarını karşılamak doğrultusundaki politikalar ve desteklerini yönlendirebilecek durumda değildir. Reentegrasyon fonları sadece reaktif, *ad hoc* esasına göre tahsis edilebilir. Bu orta-ve-uzun vadeli planlamayı çok zor hale getirmektedir ve mevcut politikaların başarısının herhangi bir nicel değerlendirmesinin neredeyse imkansız olduğu anlamına gelmektedir. İB 2013 yılında tüm belediyeler tarafından kullanılabilir ortak bir veritabanının geliştirilmesiyle bu sorunu çözmek doğrultusunda adımlar atmasına rağmen, kaç belediyenin politikalar ve projelerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesi sırasında bunu kullandığını değerlendirmek için henüz çok erkendir. İB Reentegrasyon Departmanı'nın belediyelerden veri toplama konusuna öncelik tanınması ve doğru ile güvenilir bir Davalar Yönetimi Sistemini oluşturması doğrultusunda güçlü bir şekilde teşvik etmelidir. Reentegrasyon Departmanı ise ilgili belediyeleri toplanan verilerin kantitatif ihtiyaç değerlendirmesini yürütmek ve en

¹⁰² 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 25.3.

¹⁰³ 20/2013 sayılı Yönetmelik, Madde 17.7.

¹⁰⁴ Göç verilerini yöneten DCAM Kosova'ya geri dönen kişilerin halen Kosova'da yaşamaya devam edip etmediğini takip etmemektedir. Resmi, DCAM/İB, Kişisel görüşme, 4 Eylül, 2013.

savunmasız durumlara öncelik tanınması ile uygulamanın etkin bir şekilde denetlenmesi ve değerlendirmesini yapması için teşvik etmelidir.

Bir diğer cesaret verici gelişme Reentegrasyon Fonu kapsamındaki mevcut yardım çeşitlerinin genişlemesidir. 2010/2012 çerçevesi, reentegrasyon fonunun kullanımını doğrudan destek ile kısıtlı tutarak, potansiyel adayları sadece geri gönderilen kişiler ile sınırlandırırken, 2013 çerçevesi hızlandırılmış dil dersleri, gelir getirici projeler, vb. gibi geri gönderilen kişilerin yararına düzenlenen orta- ve uzun - vadeli projeler için diğer paydaşların kullanımına da açmıştır. Bu potansiyel adaylar sahasını bireysel geri gönderilen kişilerden, genel reentegrasyon sürecinin sürdürülebilirliği doğrultusundaki olumlu katkısı bulunan, reentegrasyon konuları üzerine çalışan merkezi ve belediye kuruluşları yanı sıra sivil toplum kuruluşlarına genişletmiştir. Yapılandırılmış faaliyetler aracılığıyla geri gönderilen kişilerin kolektif ihtiyaçları ele alınarak, bu yeni reentegrasyon projeleri geri gönderilen kişilerin temel hizmetler ve sürdürülebilir istihdam olanaklarına erişimini arttırabilir. Merkezi kuruluşlar başvuru çağrılarının uygun kanallar aracılığıyla dolaşımını sağlayarak, belediye düzeyindeki paydaşların bu imkan hakkında bilinçlendirilmesi doğrultusunda her türlü çabayı göstermelidir. Buna karşılık, belediye kuruluşları ile ilgili sivil toplum aktörleri geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarını belirlemek ve bunların etkin bir şekilde ele alınmasını sağlayan ilgili projelerin geliştirilmesi için birlikte çalışmalıdır.

Bu olumlu değişiklikler belirlenen koruma boşluklarının doldurulması ve geri gönderilen kişilerin topluma yeniden kazandırılması doğrultusunda merkezi düzey kuruluşlarının süregiden bağlılığını göstermektedir. Bununla birlikte, yardımların uygulanması hakkında denetleme ve raporlama yanı sıra geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve reentegrasyon desteğinin sağlanması üzerine belediyelerin ağırlıklı olarak tepkili yaklaşımı dahil olmak üzere, zorluklar devam etmektedir. Bu konuları çözmek için merkezi kuruluşlar Bölgesel Koordinatörleri BTGDO'leri ile belediye aktörlerinin onaylanan taleplerin denetlenmesi konusunda birlikte çalışmaya teşvik etmelidir, özellikle gelir getirici yardımlar, hızlandırılmış dil sınıfları ve konut inşaatı/ yeniden yapılandırılması ile ilgili olarak ve bu konu hakkında düzenli raporların Reentegrasyon Departmanı'na teslim edilmesi konusunda. Kendi açılarından, BTGDO'leri, geri gönderilen kişilere yönelik düzenli erişim faaliyetlerinin düzenlenmesi, onların ihtiyaçlarının değerlendirilmesi, mevcut yardımlar hakkında bilinçlendirilmesi ve yardımlara erişimini kolaylaştırması için Bölgesel Koordinatörler ve BRK işbirliğinde bulunmalıdır.

6. ÖNERİLER

İçişleri Bakanlığı

- Gecikmeden 20/2013 sayılı Yönetmeliğin uygulanmasına yönelik ilkeler ve standart çalışma prosedürlerinin geliştirilmesi.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 19.1.1 uyarınca geri gönderilen kişilerin reentegrasyonu doğrultusunda etkin politika geliştirme, planlama ve yönetme çabalarının devam ettirilmesi.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 19.1.2 uyarınca geri gönderilen kişilerin reentegrasyonuna yönelik hukuki ve siyasi çerçevenin uygulanmasının düzenli bir şekilde kalitatif ve kantitatif olarak denetlenmesi ve değerlendirmesi.

- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 19.1.2 uyarınca reentegrasyon programının etkin bir şekilde uygulanması için uygun fonların devamlı bir şekilde tahsis edilmesi.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 32.7 uyarınca geri gönderilen kişilerin yararlandığı proje önerileri için çağrıda bulunması, uygunluk kriterleri ve denetleme ile değerlendirme yöntemlerini açıkça belirleyerek.

Merkezi Reentegrasyon Komisyonu

- Katılımcı bakanlıkların incelenen taleplerin yönetimi için yeterli teknik uzmanlık ve kıdeme sahip uygun temsilcileri ataması.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 33.1.3 ve 21 uyarınca itirazda bulunmak üzere, taleplerin reddi ile ilgili gerekçelerin tüm kararlarda belirtilmesini sağlamak.

Reentegrasyon Departmanı

- BTGDO'nin geri gönderilen kişiler hakkında doğru, ayrıştırılmış verileri gecikmeden, aylık bazda teslim etmesini talep etmek.
- Geri gönderilen kişiler ile ilgili belediye verilerinin merkezi, uyumlaştırılmış bir veritabanı içinde toplanması doğrultusunda acil adımların atılması.
- Merkezi veritabanı verilerinin geri gönderilen kişileri hedefleyen projelerin geliştirilmesi ve değerlendirilmesinde kullanılması üzere analiz edilmesi.
- Bölgesel Koordinatörler ve resmi internet sitesi üzerinden, İB tarafından ilan edilen proje önerileri hakkında reentegrasyon konuları üzerine çalışan belediye kurumları ve sivil toplum örgütlerinin bilgilendirilmesi.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 6 uyarınca, MRK'nin tüm kararlarının Bölgesel Koordinatörler aracılığıyla ilgili belediyelere iletildiğinden emin olunması.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 31.2 ve 17.7 uyarınca, gelir getirici yardımlar, konut inşası ve hızlandırılmış dil sınıfları dahil olmak üzere, Bölgesel Koordinatörlerin kararlarının MRK ve BRK'ler tarafından uygulanması ile ilgili düzenli raporların talep edilmesi.

Belediye Topluluklar ve Geri Dönüş Ofisleri

- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 24 uyarınca, Bölgesel Koordinatörler ile işbirliği içerisinde, mevcut destek mekanizmaları hakkında bilgilendirmek ve onların ihtiyaçlarını belirlemek üzere, geri gönderilen kişilere ulaşmak doğrultusundaki çabaların yoğunlaştırılması.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 24.2.1 ve 24.2.3 uyarınca, reentegrasyon yardımı taleplerinin doldurulması ve gönderilmesi konusunda geri gönderilen kişilere yardımcı olmaya devam edilmesi.
- Merkezi düzeye sunulması üzere, 02/2010 sayılı Yönetmelik Madde 7.2 uyarınca, geri gönderilen kişiler hakkında doğru, ayrıştırılmış verilerin toplanması.
- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 31.2 uyarınca, gelir getirici yardımlar, konut inşası ve hızlandırılmış dil sınıfları dahil olmak üzere, Bölgesel Koordinatörler ve diğer belediye aktörleri işbirliği ile MRK ve BRK kararlarının uygulanmasının denetlenmesi ve Bölgesel Koordinatörler aracılığıyla Reentegrasyon Departmanı'na düzenli raporların sunulması.
- İlgili belediye kurumları ve sivil toplum örgütleri ile yatay işbirliğini geliştirmek doğrultusunda somut adımların atılması.

Belediye Reentegrasyon Komisyonları

- 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 25.6 uyarınca, erişim faaliyetlerinin düzenlenmesi ve geri gönderilen kişilere yönelik verilerin değerlendirilmesi aracılığıyla dahil olmak üzere, geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının değerlendirilmesi için BTGDO'leri ile işbirliğinde bulunması.
- Tüm toplantılar için katılım kayıtları ve toplantı tutanaklarının tutulmasından emin olmak ve ilgili belediye kuruluşlarının sürekli devamsızlığının Bölgesel Koordinatörler aracılığıyla Reentegrasyon Departmanı'na bildirilmesini sağlamak.

Belediye İstihdam Ofisleri, Mesleki Eğitim Merkezleri ve Bölgesel Koordinatörler

- Gelir getirici yardımların uygulanması ve etkinliği üzerine periyodik denetleme ve değerlendirmenin yapılması ve 20/2013 sayılı Yönetmelik Madde 17.7 uyarınca Reentegrasyon Departmanı'na düzenli raporların sunulması.

Geri gönderme konuları üzerine çalışan sivil toplum kuruluşları

- Geri gönderilen kişilerin ihtiyaçlarının belirlenmesi için belediye kuruluşları ve topluluk temsilcileri ile birlikte çalışmak ve bunlara çözüm getirecek proje önerilerinin geliştirilmesi ve İçişleri Bakanlığı'na teslim edilmesi, proje önerileri çağrısına yanıt olarak.